

„ha valaki egy igaz ügy katonájává szegődik”

Miskolcon született 1932. május 17-én, Budapesten halt meg 2019. december 2-án. A magyar zenetörténész, egyetemi tanártól a Bartók rádióban elhangzott portréműsor szerkesztett változatával búcsúzunk, melyet 2002-ben készített Lukácsi Béla.

Bónis Ferenc a Magyar Rádió egykori vezető szerkesztője. 1961 és '73 között a Magyar Tudományos Akadémia Bartók archívuma, majd a Zenetudományi Intézet tudományos munkatársa volt, 1972-től a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola oktatója, doktora, 1992 és 2007 között a Magyar Kodály Társaság elnöke.¹

Bónis Ferenc: Gimnazista voltam, még amikor betettem a lábamat a Rádióba. Pontosan 1948-ban történt, amikor is Huszár Klára indított egy olyan sorozatot, hogy Dolgozók zeneiskolája. És ebben a sorozatban működtem közre én is többedmagammal, az akkori Bérkocsis utcai karnagyképző iskolából, ahol aztán mindenfélét kellett csinálni; énekelni, szolmizálni, zongorázni, dobolni, ahogy hozta az élet. Természetesen az adások élöben mentek. És akkor ez nekem nagyon megtetszett, és

gondoltam, hogy érettségi után milyen jó lenne ezt folytatni. És beadtam egy kérvényt, amire aztán kaptam egy választ, hogy jöjjen be. És akkor bejöttem, valamikor 1950 júniusában. Elmondtam, hogy mit akarok csinálni. Akkor már megjelent egy részkönyvem, úgyhogy azt is meg tudtam mutatni. Mondtam, hogy én szeretnék zenei népműveléssel foglalkozni. És azt mondták, hogy jó, akkor jöjjön be jövő héten. Mondtam, hogy nem tehetem, mert egy hét múlva fogok érettségizni. Azt mondja, jó, hát akkor a jövő héten. És ez így történt, némi túlzással akkor betettem a lábamat, és azóta se tettem ki. Ez azért nem ilyen egyszerű, mert közben a rádiósságom mellett sok mást is csináltam, azaz tulajdonképpen egy mást, a zenetudományt.

L. B.: *Szinte gyerekfejjel kerültél ide a Rádióba. De ami még ennél is érdekesebb, hogy tulajdonképpen már túl voltál az első könyveden.*

B. F.: Ez a Dolgozók hangversenykalauza volt, amelyet annak a bizonyos Bérkocsis utcai karnagyképző iskolának a növendékei írtak, ahol kimondhatatlan szerencsémre, Szabolcsi Bence volt a zenetörténet tanára. Azt mondta az egyik zenetörténet órán, hogy a zenének

új közönsége van, vagy legalábbis kellene, hogy új közönsége legyen. Ennek az új közönségnek fogódzókat kell adni, mert nem ősi jogon, a nagyapák és apák segítségével jutnak be a zene birodalmába, hanem inkább ott vannak a határon, szívesen bejutnának, de az nem olyan egyszerű. Tehát írjunk számukra egy hangversenykalauzt. Így jött létre ez a bizonyos Dolgozók hangversenykalauza, ami 1949-ben jelent meg. Tehát ez volt az első munka, amiben nyomtatásban megjelent a nevem. Arra mindenestre számomra is jó volt, hogy fölfedezem, hogy mennyi mindent kell tanulni ahhoz, hogy az ember felelősséggel dolgozhasson ebben a sokágú műfajban. Mert hát a zenetudománynak sok ága van, a filológiai mikrokutatásoktól kezdve az alkalmazott népszerűsítő munkáig. Én azt hiszem, hogy úgyszólván mindent végigpróbáltam ebben a műfajban. Amióta azt mondhatom magamról, hogy zenetörténész, azóta számomra ez két dolgot jelentett. Az egyik volt az a bizonyos fajta zenetudományi munka, amelyet levéltári, irattári, könyvtári kutatások előznek meg, analizisek, összevetések. A másik pedig a rádió, ahol módomban állt

1 Kevés szakmától tanulhatunk annyit, mint a zenészek bizonyos képviselőitől. Itt éppen az építkezés módszerét. És az állhatatosságot (a Szerk.).

arra, hogy amit találtam, azt mindjárt kipróbálhassam. Mondjuk, régi magyar operákat nézegettem – lásuk csak, hogy hogy szól ez. És akkor ezek megszólaltak a Rádióban és ezek az 1951-1952-ben fölvevett felvételek, noha azóta már újabbak is vannak, de még mindig itt vannak, és nemcsak a régi operákat örökítik meg *Ruzicska József Béla futásától* kezdve, hanem megörökítik azt a nagy operanemzedéket, amelyik az 1950 körüli években itt működött, akkoriban nem lehetett külföldre, mert a határokat légmentesen lezárták. Ami azt jelentette, hogy Székely Mihálynak, Svéd Sándornak, Osváth Júliának, Simándi Józsefnek, Szabó Miklósnak gyakorlatilag itthon kellett maradniuk. Ezért aztán káprázatos operaelőadások voltak akkor. És az ő közreműködésüket vettem igénybe. Akkor még semmilyen felvétel nem volt például *A kékszakállú herceg várának*. 1951-ben kezdtem egy sorozatot Béla futásától a Huszti kalandig. *A Huszti kaland* volt akkor a legmodernebb magyar opera. És ennek a 6. része foglalkozott Bartók és Kodály operáival, és mivel nem volt lemez, amiről bejátszhattuk volna, ezért egy részt fölvevünk a rádió zenekar közreműködésével, Palánkay Klárával és Székely Mihállyal. Úgyhogy ez azt jelentette, hogy az ember talált valamit, azt kipróbálta a Rádióban, és ezek a szálak, ezek egyre tovább szőtték egymást.

L. B.: *Ezeket a régi magyar operákat egyáltalán te bányásztad elő? Volt olyan, amit előtte senki nem látott, vagy ha igen, akkor se hozták nyilvánosságra? Szóval magyarul úgy kérdezem, hogy mi az, amit ezen a területen neked köszönhetünk.*

B. F.: Amikor idejöttem, akkor megnéztem, hogy mi van meg a magyar zenéből. És láttam, hogy nagyon sok minden hiányzik a magyar zene múltjából és jelenéből is. Visszatérek az operákra, de hadd

mondjak egy még fájóbb hiányszógot. Rácz Aladár, akit én minden idők legnagyobb zeneművészenek tartok, nemcsak a cimbalmosok között, hanem egyáltalán, hangszeres szólisták között, azt gondoltam naiv fejvel, hogy a Magyar Rádió hanglemez vagy hangfelvételi tára, teli van az ő felvételeivel. Kiderült, hogy semmi nincs. Gimnazista koromból ismertem őt, mert a lakásán házi hangversenyek voltak, amelyekre el lehetett menni. 8 forint volt egy belépő akkoriban, a '40-es évek végén, valamiből neki is meg kellett élni, zeneakadémiai kis fizetéses tanár volt, és nagyon beteg. Ő is akart találkozni a közönséggel, és hát a közönség pedig, aki tudta, hogy ő kicsoda, vagy ha ő nem, akkor mondjuk, a zongoratanárnője, vagy valamelyik ismerőse tudta, elmentünk. Körülbelül olyan 100 kerti szék volt fölállítva. Diszkrétan kifizettük a 8 forintot, de mondhatom, hogy amit ezért a 8 forintért kaptunk az életre szóló élmény volt, és fölemelt egy olyan fokra, amin az ember megértette, hogy a zene az képes arra, hogy különb embert csináljon azokból, akik hajlandók a szívüket megnyitni előtte és fülük is van, hogy befogadják.

Tehát akkor írtam Rácz Aladárnak és megkérdeztem, hogy hajlandó lenne-e felvételeket csinálni a Magyar Rádió számára. Ő persze boldogan válaszolt, hogy hogyne, mert hiszen a cimbalmosnak az a dolga. Beteg ember volt, ő is tudta, hogy sokáig nem fog már élni, és meg akarta valamiképpen örökíteni azt, amit tudott. És akkor ebben a stúdióban, ahol most ülünk, a Magyar Rádió 2-es stúdiójában, ami akkor a szóló és kamarazene-kari stúdió volt, ide hozta őt el a Rádió autója, a hangszerét, mert természetesen csak a saját hangszerén játszott, amit ő maga épített, és csak a saját feleségének a zongorakíséretével. Tehát ezek mind ide kerültek és néhány csodálatos

felvétel készült, ami megörökítette az ő munkásságát. Azután amikor egyre közelebb engedett magához, rájöttem, hogy ő kiváló elbeszélő és igen színes élete volt, ami kezdődött Jászapátiban és folytatódott Jászberényben, ahol már gyerekként az első jászberényi cigányzenekar cimbalmosa lett, aztán folytatódott Budapesten, Párizsban és Genfben. Rácz Aladár földre szállt angyal volt, aki mindent megszárt az ő fantáziáján át, és amint ő hazajött 1934 után, őt rögtön megtették a cimbalom zsenijének, azaz őt nem kellett megtenni, csak ezt megírták róla. Tóth Aladár több ízben, de Füst Milán, Szabolcsi Bence, Bartók, Kodály, ezek mind lelkes csodálóivá váltak. És amikor aztán én láttam, hogy milyen remek elbeszélővel van dolgom, akinek nemcsak elbeszélőképessége van, hanem van mit elmondani, akkor csináltunk egy nagy életrajzi műsort vele, ami úgy született meg, hogy én eljártam hozzá és lejegyeztem a történeteit. Akkor riporter-magnó még nem létezett. Ezekből a történetekből én megírtam valamit, amit aztán elküldtem neki. Ő elolvasta, kijavította, és azt olvasta föl. Úgyhogy tulajdonképpen a szöveg kettőnké, mert az ő emlékei alapján én írtam meg. Ez is megvan azóta is. Emlékszem a napjára, 1953. november 13-án, pénteken vettük fel a lakásán.

L. B.: *Szinte az utolsó pillanatok voltak, amikor ezt meg lehetett csinálni.*

B. F.: Igen. Voltak ilyen utolsó pillanatok az életében máskor is.

L. B.: *Ferencsik ilyen volt?*

B. F.: Ferencsik is ilyen volt. Hogyne. Akkor Rácz Aladár tulajdonképpen egy új műfajt kezdett a rádióban, mert gondold meg, hogy az ilyen 15-20 perces riportműsorok helyét hirtelen egy 90 perces nagy életrajzi áttekintéssel foglaltam el. Akkor, ez 1954 februárjában hangzott el először Rácz Aladár születésnapján, és akkor még nem

volt televízió, tehát a rádióra sokkal jobban odafigyeltek, mint manapság. Igen nagy feltűnést keltett, és ez lehetővé tette, hogy nagyobb szabású sorozatokba kezdhessek gondolkodni. Ez volt az a *Rácz Aladár Életem* című műsora. Ez új műfajt kezdett, ezeket a nagy életrajzi áttekintéseket. Ennek egyik folytatása volt *A kékszakállú herceg váráról*, amit 1966-ban vettem föl, tehát a mű megírásának 55. évében. Hogy miért az 55. év adott erre alkalmat? Hát, én kerestem az alkalmat és hát ez volt éppen kéznél, hogy egy ilyen nagyszabású műsort csináljak, és akkor élt még Kodály Zoltán, élt ifjabb Bartók Béla, aki nem sokkal korábban született, mint ez az opera, de a bemutató idején, 1918-ban már 8 éves fiú volt, és emlékezett rá. És ismerte Balázs Bélát, a szövegíró is ismer- te, Egisto Tangót, a karmestert. És élt még Bartók első felesége Ziegler Márta, akinek a mű ajánlása szól.

Kodály Zoltán. De ez tényleg az utolsó pillanat volt, mert '67-ben meghalt Ziegler Márta és Kodály is. És akkor őket megkérdezhettem. És élt Kálmán Oszkár, az első kékszakállú. Úgyhogy ezeket a dolgokat rövidesen kiadom, könyv formában és *Üzenetek a XX. századból* címen fognak rövidesen napvilágot látni.

L. B.: *Egyébként a sorozataikból egy néhány már megjelent könyvben. Az Így láttam Bartókot, vagy Így láttam Kodályt, és erre is azt kell mondani, hogy ezek felbecsülhetetlen értékű felvételek. Gondolom, azok is megvannak itt a Rádióban.*

B. F.: Hogyne. Sőt, itt az elsődleges forma a rádió volt. Az egész nem könyvnek íródott, mint ahogy van számos ötletem, ami nem könyvként fogamzódott meg bennem, hanem valamit akartam csinálni, és aztán láttam, hogy annyira összegyűlt, hogy ezt könyvként összegyűjtve kell publikálni, mert ezek az egyes emlékezések így,

hogya 50 vagy 80 van együtt, akkor megsokszorozzák egymás erejét. Az *Így láttam Bartókot* című előadások – a könyvnek a címe az, hogy *Így láttuk Bartókot* – során néhány embert megkértem, mivel én magam sem láttam Bartókot, 8 éves voltam, amikor elment Magyarországról. És abban a vidéki városban, Miskolcon, ahol gyerekkoromat töltöttem, ott Bartók soha nem járt. De csináltam róla egy könyvet, egy képes életrajzot. Ez is egy külön téma és egy külön műfaj. Úgyszólván látni véltem már, sőt álmodtam Bartókkal, valóságos mozgófilmet álmodtam. Tehát, hogy megyünk egy réten és jön egy bizonyos Bartók tanítvány, aki nem mert odajönni, mert volt valami tehén a környéken. Annyira élt bennem a téma, hogy látni véltem Bartókot. Úgyszólván a teljes tanítványi kar élt még akkor. Molnár Antal, Szabolcsi Bence, zongorista tanítványok, Hernádi Lajos, Kadosa Pál. Rokonok, az említett Ziegler Márta, Pásztory Ditta, ifjabb Bartók Béla.

L. B.: *Még külföldiek is vannak benne.*

B. F.: A külföldiek pedig úgy 1960 táján kezdtek szállingózni Magyarországra. Vagy pedig én szállingózhattam 1957 után már külföldre, ahol megragadtam az alkalmat, hogy megismerjem azokat a személyiségeket, akiknek Bartók életében volt valami feladatuk. Tehát Paul Sachert, Veres Sándort, Végh Sándort, Poppné Lukács Micit, Lukács György csellista húgát, Cserni Tibort, Sándor György zongoraművészt, Doráti Antalt. Sok mindenkit. Talán nem is ez volt az első ötlet, hanem az, hogy 1956-ban megjelent egy kis könyv, Szabolcsi Bence gyönyörű Bartók életrajza, amely a Csillag folyóiratban látott napvilágot, és akkor a Zeneműkiadó akkori igazgatója úgy gondolta, hogy ebből kéne egy olyan könyvet csinálni, hogy zeneszerzők élete képekben. És akkor

Szabolcsi tanár úr, mesterem, azt mondta, hogy jó, hát használják föl, és a képrést csinálja valaki más. És hát engem ért a megtiszteltetés.

L. B.: *Nehéz volt összegyűjteni a képeket?*

B. F.: Igen. Igen. Egyrészt nekem akkor még semmi tapasztalatom nem volt ebben, másrészt a Zeneműkiadó technikai fölszereltsége úgyszólván azon a szinten állt, mint az én képszerkesztői tapasztalatom. És hát ezeket a képeket egyenként kellett összeszedni. Igaz viszont, hogy számos olyan fotós élt még Budapesten, aki Bartókot fényképezte. Sőt, a kirakatban a cégérén ott volt Bartók képe, amit ő fényképezett. Tehát Angelo például, Kálmán Kata, Pécsi József, Rónai Dénes.

L. B.: *Bocsánat, hadd kérdez- zek egy konkrét dolgot. A könyvnek a vége, úgy emlékszem, az, hogy a 3. zongoraverseny partitúrájának az utolsó oldala szerepel. Vagy az utolsó előtti kép, amire oda van írva, hogy vége. Ezt hol találtátok, hol van az a partitúra? Honnan kellett ezt előszedni? Ha így emlékszel még rá?*

B. F.: Igen. Nem akarok kitérni a válasz elől, de ezt is valahol korábban kell kezdenem. Tudniillik ez a könyvem váratlanul és talán érdemén felül igen nagy sikert aratott. Úgyhogy hat nyelven jelent meg, összesen 20 kiadásban. Közben én is megtanultam a szakmának ezt a részét, hogy hogy kell ilyet csinálni, és hát az első feladat az volt 1956-ban, hogy mondjuk, egy-két képívet összeállítani. Hát már az is mindjárt több lett, de ez a kis könyv három kiadásban látott napvilágot egyre bővülő képanyaggal. És aztán megjelent oroszul, és aztán már nagyobb formátumban 1964-ben a Corvinánál német, angol, francia nyelven, és aztán még később album alakban. Akkor már én azt kértem Szabolcsi tanár úrtól, hogy hadd írhassem én az életrajzot, mert addig két különálló rész

volt, és azt szerettem volna, hogyha ezek harmonizálnak. És ő természetesen hozzájárult. Így született meg az a változat, ami 1981-ben, a Bartók centenáriumba látott napvilágot. A Zeneműkiadó akkori igazgatójának, Sarlós Lászlónak – rendkívül rendes ember volt, és sokat segítette a munkámat – az volt az álláspontja, hogy ha '81 márciusára, ami a Bartók centenáriumban, ki akarunk jönni egy ilyen könyvvel, akkor annak már legalább a '80-as karácsonyi könyvpiacon ott kell lenni, vagyis 1980 szeptember-októberében meg kell jelenni. Ez valóban így történt, ennek következtében 1980 októberében már nem lehetett kapni a könyvet, úgyhogy ez nem játszott a piacon. Az általam kért képek pedig úgy kerültek bele, hogy közben megismerkedtem az akkori New York-i Bartók archívumnak a vezetőjével.

L. B.: *Te is itt az archívumban dolgoztál, ugye, akkor?*

B. F.: Egy darabig igen. Sőt alapító tag voltam és magyar zene-történeti kutatásokat irányítottam, lényegében Szabolcsi Bence haláláig. Akkor ott mindenféle őrségváltás volt, és az én ottani megbízatásom megszűnt. Tehát ismertem ezt az amerikai, aki idejött és kértem tőle, hogy ezt küldje el. Nem valami csodálatos reprodukcióban bár, de elküldte. És hát ebben nem az volt a lényeg, hogy milyen szép a reprodukció, hanem hogy reprodukálni tudjuk azokat az oldalakat, azokat a vonásokat, amelyek a zeneszerző Bartók utolsó kézjegyei voltak.

L. B.: *Eddig alapvetően a te rádiós munkádról beszéltünk, illetve ami ehhez kapcsolódik. És ez na-*

gyon látványos, és gondolom, hogy nagyon érdekes része a munkádnak. De hát van egy másik vonulat, a szigorúbban vett zenetudományi tevékenységed, ami publikációkat jelent, könyveket, tanulmányokat, apró munkát, adatgyűjtést, levéltári dokumentumokat. Régi magyar zeneszerzők, Mosonyi Mihály. Nagyon hamar megírtad róla a könyvedet.

B. F.: Kérlek szépen, az első Mosonyi könyvem 1960-ban jelent meg. A második 2000-ben. Egyébként szűkített kiadás, mert egy sorozatban jelent meg, ahol adott volt a terjedelem. Így arra a következtetésre jutottam, hogy 40 évenként írok egy Mosonyi könyvet. Hát ezek szerint 2040-ben újabb lenne aktuális. Én nagyon remélem, hogy addig még módodom lesz, mert tényleg szeretnék egy olyan Mosonyi könyvet csinálni, ami dacolna az idővel és ami ennek a jelentős mesternek a munkásságát fenntartaná.

L. B.: *Erre te feltetted, hát ha nem is az életedet, de egy nagyon fontos területe lett az életednek, hiszen ez, ha én jól gondolom, fehér foltnak számított a magyar zene-történet kutatásban. És azt a hálálatlan feladatot adja, hogy egy nem nagyon ismert és esetleg nem is a maga helyén értékelt embert, szerzőt kell bemutatnod.*

B. F.: Igen, ez így van. Mód volt már 1951-1952-ben arra, hogy Mosonyi operarészleteket fölvegyünk a már mondott sorozatban, és ezek elhangozzanak kiváló előadók – Szabó Miklós, Osváth Júlia, Jámbor László – előadásában a Magyar Rádióban. De tényleg szükség volt a Mosonyi-rene-

szánszra, mert Mosonyi még csak fehér folt se volt, semmi nem volt. De olyan mesterek kezdték, mint Dohnányi Ernő, aki 1931-ben a Magyar Rádióban bemutatta Mosonyi Tisztulás ünnepe az Ungnál című Kazinczy kantátáját. Azután Szabolcsi Bence, aki *A 19. század magyar romantikus zenéje* című könyvében nagyon nagy teret szentelt Mosonyi munkásságának. Aztán Ferencsik János, aki – már egy kicsit az én rábeszélésemre is talán – bemutatta ezt a Kazinczy kantátát. Vagyis egy kicsit úgy volt, hogy én elkezdtem prédikálni az '50-es években Mosonyit, és körülbelül 40 év kellett ahhoz, hogy most már én se kelljek, ne kelljek a Mosonyi kultuszhoz, megálljon a maga lábán. Hogy most már idézzenek a könyvből, megemlítve a szerzőt, vagy meg se említve a szerzőt, az nagyon jó érzés, hogyha az ember folklorizálódhat. Átmentem a köztudatba. Ez valóban így volt, és ennek számomra az a tanulsága, hogy ha valaki egy igaz ügy katonájává szegődik, és azt nem unja meg, akkor úgy 40 év múlva számíthat rá, hogy esetleg szerencsés körülmények között mások is megismerjék ezeket a tanúkat. Mosonyi mellett hadd emlékezzem meg másokról is, Csermák Antal. Nem kérdezem meg, hogy neked mi jut az eszedbe, mert most már más juthat az eszedbe, mint mondjuk 30 évvel ezelőtt.

L. B.: *30 évvel ezelőtt nem biztos, hogy bármi az eszembe jutott volna a nevének kívül, természetesen ismertem.*

B. F.: Bihari, Lavotta, Csermák² szlogenek voltak. Egy csoportkép, vagy inkább olajnyomat. Amit a

2 Hagyományok Háza, Folklor dokumentációs Központ, Hangzó Anyagok Tára: Dallamok a „nagy verbunk” (Bihari, Lavotta, Csermák) korából. Bihari János (1764-1827), Lavotta János (1764-1820) és Csermák Antal György (1774?-1822) a verbunkos virágkorának három kiemelkedő reprezentánsa, a XIX. század első évtizedeiben működő úgynevezett „virtuóz triász” tagjai. Bihari cigánymuzsikus volt, virtuóz, szuggesztív erejű hegedűjátékával Beethovent is magával ragadta. Nála az alkotó- és előadóművészet szétválaszthatatlan egységet alkotott. Fennmaradt dallamai a verbunkos irodalom legértékesebb anyagát alkotják. Lavotta és Csermák ugyancsak nagytudású hegedűvirtuózok voltak, akik emellett kiműveltebb alkotótevékenységet folytattak, megkísérelték a verbunkos zenei anyagát nagyobb műzenei formákba önteni. A felvételen szoros egymásutánban felhangzó négy dallamcsokor az ő munkásságukból, egyúttal a verbunkos fénykoráról kíván ízelítőt adni. Album: A verbunkos születése. Kiadó: Hungaroton, 1980. Az albumról: Szabolcsi Bence tanít. A verbunkos születése. A zenei példákat Szabolcsi Bence játssza. Közreműködött: Torma Gabriella (B/8 – zongora) és a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, vezé-

zenéjéből ismertek, azt többnyire a cigányzenekarok előadásában, amelyek érdeme, hogy fentartották, és nem érdeme, hogy nem eredeti szépségükben tartották fenn. Megtaláltam két különböző könyvtárban Csermáknak *Az intézett veszedelem, vagy a haza szeretete* című 1809-ben komponált program vonósnegyesét. Szólamokban. Ebből partitúrát készíttettem, a művet előadta Tátrai Vilmos, aki minden jó ügyben nagy és hatásos segítő és szövetséges volt. Aztán a Tátrai vonósnegyesen kívül a Magyar Kamarazenekar is műsorára tűzte. Megismerték külföldön. Följárnítottam a művet a Zeneműkiadónak. A lakásán, aki a Tátrai vonósnegyesnek kiváló csellistája, eljátszották ezt a művet a Zeneműkiadó vezető lektorának. Meghallgatta, azt mondta, hogy ez a mű sokkal jobban él, mint gondolta volna. Kaptam a Zeneműkiadó akkori igazgatójától egy levelet, hogy kiadási javaslatomat érdeklődéssel fogadják, pillanatnyilag nem aktuális a dolog, de amint az lesz, akkor tüstént jelentkeznek. Na most hát, ez az igazgató 38 éve a Farkasréti temetőben pihen. Sokáig kellene várnom, feltámadásig, hogy a Zeneműkiadó visszatérjen

rá. Akkor meguntam a dolgot, és egy bécsi kiadónak felajánlottam. Elolvasták, elfogadták. Nem tudom, hogy hány kiadásban jelent már meg. Azt mondták, hogy ami Csermáktól van még, szívesen kiadják. És attól kezdve fölfedezték közreműködésimmal Rózsavölgyi Márkot, Lavotta Jánost, a régi magyar zongoramuzsikát, Mosonyit, Mosonyi 7. vonósnegyesét például. Még én se ismerem, amikor írtam az 1960-as könyvet, közben egy magánhagyatékból került elő, szólamokban, ebből is partitúrát csináltam. És akkor még egy jelentős momentumot hadd említsek meg, ez az Erkel Ferenc Társaság. Gyulán működik és az a célja, hogy a régi magyar muzsikát megismertesse. Ez a társaság 1989-ben alakult, a következő év, vagyis 1990. március 15-én már történelmi hangversenyt rendeztünk Gyulán. Ezt a hagyományt azóta is követjük. Ebben az évben már a 13. ilyen történelmi hangverseny hangzott el, amelyet hála a rádió élőközvetítésnek, az egész ország, sőt egész Európa megismerhet. És ezen számos ősbemutató hangzott el, például az említett Mosonyi 7. vonósnegyes. Emellett azonban Rózsavölgyi csárdások eredeti le-

tétben, ahogy Rózsavölgyi megírta őket. Egy Brahms mű magyarországi bemutatója. Brahmsnak van egy Rákóczi indulója, amiről senki nem tudott, egy-két éve jelent meg. Kodálnak, egy volt tanítványom fölfedezte Amerikában a legelső fennmaradt kompozícióját, egy vonósnegyes tételt. Ennek az ősbemutatója is Gyulán zajlott le. Tehát, hogy úgy mondjam, Gyula világvárossá lett, Erkel és a régi és újabb magyar zene segítségével. És életem legnagyobb kitüntetését Gyulán kaptam, amely város díszpolgárává választott. És tudni kell, hogy itt az első díszpolgár Kossuth Lajos volt, őt követte Erkel Ferenc, Jókai Mihály, Apponyi Albert. Én vagyok a 23. díszpolgár.

L. B.: *De jó társaságban vagy.*

B. F.: Nagyon megtisztelő társaság és időként elmondom, hogy *non sum dignus*, de hát nem vagyok méltó ilyen kitüntetésre, de azért nagyon büszke vagyok rá és örülök neki.

Bónis Ferenc Erkel Ferenc-, Széchenyi-díjas zenetörténészre, a Magyar Rádió egykori vezető szerkesztőjére emlékeztünk egy 2002-ben vele készült portré műsorral. A beszélgetőtárs Lukácsi Béla volt.

nyel: Ferencsik János (B/10). „1964 tavaszán azzal a kéréssel fordultam Szabolcsi Bence tanár úrhoz, hogy engedélyezze a Zeneművészeti Főiskola zenetudományi tanszakán tartott előadásainak hangfelvételét. Az első felvétellel 1964. október 7-én került sor, az utolsót 1967. május 13-án rögzítettük. Most, hogy a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat e nyilvános Szabolcsi „órák” egyikét a zenével és a zene történetével bensőségesebb ismeretségre vágyó új hallgatók számára is hozzáférhetővé teszi, számukra, de a magam számára is próbálom megfogalmazni azt, ami a Szabolcsi-órák élményének, légkörének titka volt. Az alapot rendkívüli felkészültsége, enciklopedikus tudása, egyedülálló memóriája, zsenialitása biztosította. Ma is divatos ez a szó, de akkor, Őt hallgatva fedeztem fel, ahogy a zene üzenet volt a számára, s Ő ezt az üzenetet adta tovább. Zenészeknek? Nemcsak! Ez volt zeneértésének legigazibb próbája és nagyságának legmélyebb titka: mindenkinek, akinek a zene, a nagy zene valamit is jelentett. – Bizonyára örülne, ha tudná, hogy egyik üzenetét, a magyar zenetörténet talán legösszetettebb korszakába és egyik kulcsproblémájába vezető magyarázatát most már a hanglemez viszi el ezek otthonába.” Kroó György. Zenei rendező: Lendvai Ernő (Intézetünk egykori munkatársa.)